

meer boeken, waaronder een over haar geloof. Ze werd vele malen eere-dokter, is geëerd en gehuldigd als bijna geen tweede vrouw in de wereld en werd ontvangen in koninklijke paleizen, ze mag zich in de vriendschap der allergrootsten verheugen, één van hen als zij is. Onder de drie grootste, thans levende Amerikanen, werd haar naam genoemd, maar met evenveel recht kan men haar noemen als een der eenvoudigste, geloovige menschen, die er in de wereld gevonden worden. Een vrouw van zeldzamen zielenadel.

En daarbij de vrouw met den liefsten glimlach, dien ik ooit ontmoet heb.

Maar bovenal de vrouw, die door haar leven het groote voorbeeld is voor allen, die door tegenslagen getroffen worden. Die zich niet blind staart op hetgeen ze mist, maar steeds ziet naar hetgeen haar gelaten is en daarmee gewoerd heeft op een wijze, die allen bezielen moet om ook te trachten mét hetgeen men bezit, eigen leven zulk een rijken inhoud te geven, dat het ontelbare gees-

telijk armeren mede rijk maakt, dat er zulk een gloed van uitgaat, dat honderden, die door de kilheid van het leven verkleumden, er zich weer aan warmen kunnen. Helen Keller is een vrouw, levend met den zonneschijn in haar hart, afstralend op haar gezicht, zon brengend in het leven van menschen, die nooit de zon in werkelijkheid gezien hebben, die net als zij, hebben te leven in een stikdonkerheid, die wij ons alleen maar kunnen indenken.

Ik zie Helen Keller onbetwist als de grootste vrouw van onzen tijd, wier leven één lichtend spoor is en het is met groote dankbaarheid en ontroering, dat ik de nagedachtenis huldig van die andere vrouw, Anne Sullivan Macy, die door haar algeheele zelfopoffering uit het ongetemde, verwilderde kind deze vrouw deed groeien, groot in kennis, groot in begrijpen, groot in dulden, groot in liefde, maar het allergrootst in haar gelooven.

DE ZOETELAARSTER

Het penseel van Govaerts heeft de herinnering bewaard aan een figuur, die in de legers van vroeger een voorname rol speelde.

Tal van vrouwen, soms vergezeld van haar mannen, trokken met de troepen mee en verdienden het brood door de soldaten te verzorgen.

Ze werden zoetelaarsters genoemd naar de „zoopjes" die ze tapten, maar de meer algemeene naam was marketenster. De naam is afkomstig van het Deutsche Marktender, dat weer is afgeleid van het Oud-Italiaansche Mercatante, dat koopman beteekent.

In hutjes of armoedige tenten oefenden ze haar bedrijf uit. Wat thans de cantine is, was vroeger de tent van de marketenster. Dáár vond de soldaat, na moeizame marschen, een zeer begeerde verpoozing. Behalve voor bier of andere dranken zorgde de zoetelaarster ook voor Spaansche pijpen. Vol met tabak verhuurde ze zoo'n pijpje, dat de soldaat op zijn gemak uitrookte, om het daarna weer terug te geven.

De Spaansche soldaten hadden de gewoonte van „toeback-zuigen" in West-Europa in zwang gebracht. Zij hadden dat afgezien van de Indianen der Kleine Antillen, kort na de ontdekking van Amerika. Bij de tent van de zoetelaarster was verder gelegenheid tot dobbelen, waarbij de trom vaak als speeltafel diende. De waard zorgde er voor, dat hij een oogje in 't zeil hield, want werd er oneerlijk gespeeld of liep het spel op vechten uit, dan liep de zoetelaarster groote kans door den provoost of één van zijn stokbewaarders uit het kamp gezet te worden. Daarmee was hij dan meteen z'n broodwinning kwijt.

Ook levensmiddelen werden aan de soldaten verkocht en soms moesten zij ook het door hen geleverde vleesch bereiden.

Aan de marketenster was verder ook opgedragen de zorg voor de wasch der soldaten. De legerleiding bemoeide zich daarmee absoluut niet. De soldaat ontving z'n soldij en moest nu zelf maar zien hoe hij door het leven kwam. Bij het vaak ruwe kampeven was de tent van de zoetelaarster zijn eenige toevlucht. Daar kon hij het leed van den oorlog voor een wijle vergeten.

Was een zoetelaarster iemand met een hart, wie het

niet uitsluitend om gewin te doen was, dan zorgde zij voor den soldaat als een moeder.

Maar er waren ook andere en vaak is het voorgekomen, dat marketenster dienst deden als spionnen van den vijand. Het behoeft nauwelijks gezegd, dat bij het ontdekken van zulke praktijken de doodstraf op de zoetelaarster werd toegepast.

Daarom werden de zoetelaarsters en de marketenster in den lateren tijd officieel aangesteld en waren ze onderworpen aan de krijgsartikelen.

Soms droegen ze uniformen en moesten ze tegen een vaste belooning zorgen voor de verpleging van de manschappen en hun paarden.

De schilderij van Govaerts laat duidelijk zien, hoe goedmoedelijk het er bij de oude zoetelaarsters naar toe ging. Zóó was het nog in den Franschen tijd. Maar in den loop van de negentiende eeuw werd dit beeld geheel gewijzigd. De veldkeuken kwam in gebruik; het legerzelf zorgde voor de verpleging van den soldaat en cantine en militair tehuis trachtten verpoozing en ontspanning te brengen in het leven van den soldaat.

Was de soldaat vroeger geheel aan zichzelf overgelaten, in den nieuweren tijd zorgde de legerleiding voor alles en bekend is het woord, dat keizer Napoleon III sprak, vóórdat de Fransch-Duitsche oorlog uitbrak, n.l. dat er in zijn leger geen knoop aan een slobkous ontbrak.

En tóch — de marketenster heeft een taai leven: ze bestaat nog.

'n Paar jaar geleden heeft het garnizoen te Bergen-op-Zoom zijn marketenster gehuldigd, omdat zij vijftig jaar lang den troep gevolgd was en de mannen van versnaperingen had voorzien. Uit waardeering heeft toen het geheele garnizoen voor dit oude vrouwtje gedefileerd.

Het zijn thans echter geen biertjes en borreltjes meer, die ze levert, ze zorgt niet meer voor de wasch en het voedsel. Zij levert thans reepen chocolade, sinaasappels, sigaretten, enz.

Nu onze jongens weer in de buurt van de landsgrenzen zijn opgesteld, leeft ook het oude bedrijf weer op. Evenals vroeger, wordt ook thans de troep weer vergezeld door kooplui, meest opgeschoten jongens, die bij elke rustpauze hun waar aan den man trachten te brengen. Oude en nieuwe tijd reiken elkaar in deze „venters" de hand.

P. DE ZEEUW J.G.20

Naar een schilderij van A. Govaerts

DE ZOETELAARSTER

DE BOUW VAN DEN MAASTUNNEL

Wanneer men van den stand der werkzaamheden voor den bouw van den Maastunnel een min of meer nauwkeurige beschrijving zou willen geven, zou men nauwelijks raad weten, waar te beginnen, om den leek althans een indruk te geven van hetgeen daar aan den Maasoever in betrekkelijk korten tijd is gewrocht. De uitvoering van een dergelijk reuzenplan vraagt dan ook heel wat arbeid en ingenieursvernuft, en wanneer men zich op het terrein der werkzaamheden dan ook tracht voor te stellen, dat hier over ruim twee jaar de auto's, fietsers en voetgangers in drommen zullen passeeren, om onder de kielen van groote oceanstoomers door, de overzijde te bereiken, dan realiseert men zich eerst goed, dat men eigenlijk nog pas aan het begin staat.

Maar goed — in de maand Augustus dan toch — en daaraan heeft de lezer houvast — zullen de eerste drie kokers, waarvan er straks negen het eigenlijke tunnellichaam zullen vormen, drijvende worden overgebracht naar Waalhaven, in afwachting, dat men ze later ter plaatse kan laten zinken in een gebaggerde sleuf en ze aan elkaar verbinden.

Om van deze kokers een goed beeld te krijgen, gaan we naar de Heijse haven, waar achter een groote betonnen sluisdeur het eigenlijke bouwdok is verzezen voor het vervaardigen van de tunneldeelen. De uitgestrekte vloer van beschermbeton, waarop de stalen platen voor den tunnelmantel aaneen worden gelascht, zijn thans onzichtbaar geworden en de aandacht valt onmiddellijk op de ruim 8 meter hoge zijwanden, ook van staal, van de achterste

tunnelstukken, waardoor men reeds een duidelijk beeld krijgt van de eigenlijke doorgangruimte, die doet denken aan een hoofdstraat in een groote stad. Deze zijstukken worden op den bodem gelascht en houten steunstukken houden de stalen wanden voorloopig in evenwicht. Men is reeds bezig met de bewapening voor de betonconstructie, die den eigenlijken tunnel vormt. Duidelijk zijn reeds te onderscheiden de 1.15 meter dikke en de even zware zij- en tusschenwanden, welke de verschillende verkeerskanalen van den tunnel zullen vormen. De kokers zijn 61 meter lang, 25 meter breed en — als gezegd — 8.5 meter hoog. Naar men weet, is de autobaan verdeeld in twee gescheiden rijbanen, elk 6 meter breed. Daarnaast komt een 4 meter breede weg voor voetgangers, met 2½ meter daarboven „het rijwielpad” dat 5 meter breed wordt. Zoodra de drie kokers, die dus zijn opgebouwd uit drie lagen, beton — staal — beton, geheel gereed zijn, worden ze aan de voor- en achterzijde afgesloten door een houten bekisting; ter verhooging van het drijfvermogen brengt men nog z.g. opboelingen aan, de sluisdeur wordt geopend en sleepboten zullen de vreemdsoortige vaartuigen overbrengen naar Waalhaven.

Dit dus, wat het eigenlijke tunnellichaam betreft.

Er is echter nog veel meer te zien. Vooral aan den rechteroever der rivier krijgt men reeds een duidelijk beeld, hoe men straks in de tunnelruimte zal komen. Men ziet een groot weggegraven gedeelte, waar een ruim plein voor den ingang zal komen en dan ziet men reeds de betonnen laag, die de eigenlijke vloer is van het niet overdekte gedeelte van den tunnel. Langzaam loopt de helling af en na iedere 28 meter is men een meter dieper gekomen, totdat men bij den rivieroever ongeveer 21 meter gedaald